

НАШ ЈЕЗИК

ЛП св. 1

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Марта Бјелетић, др Ана Голубовић, др Рајна Драгићевић, др Александра
Марковић, др Александар Милановић, др Милица Радовић Тешић, др Стана
Ристић, др Марина Спасојевић, др Срето Танасић, др Данко Шипка

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уређио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjekisjsanu@gmail.com.

Штампа: Birograf comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, св. 1 (1932/33) – год. 8, св. 1 (1941); Н. с. књ. 1, (1949/50)–. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1932/33–1941; 1949/50– (Београд : Birograf comp). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига ЛП

Св. 1 (2021)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

Реконструкција самогласника у критичком издању Његошевог спјева <i>Шћепан Мали</i> (хетеровокалски дифтонзи) (РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ)	1–31
Узвик или ономотопеја: карактеристике и функције (ТАЊА Ч. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	33–43
Симетрија антонимске везе придева српског језика у тесту контроли- саних асоцијација (МИЛЕНА М. ЈАКИЋ ШИМШИЋ)	45–61
Емоционално-експресивни глаголи у српском језику (лексичко- -семантичка анализа) (АНА В. МИЛЕНКОВИЋ)	63–80

П р и л о г

Лексема <i>йогода</i> у српском језику (ДРАГАНА М. РАТКОВИЋ)	81–91
--	-------

Б и б л и о г р а ф и ј а

<i>Наш језик: bibliografia personalis</i> (I–VIII стара серија; I–LI нова серија) (ВЛАДИМИР Б. ЖИВАНОВИЋ)	93–101
--	--------

П р и к а з и

Зборник радова <i>Нови ѧрилози срЧском ѧравоЧису</i> (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	103–107
Милош Окука, <i>На ѧуЧевима сЧјандардизације срЧског језика</i> <i>и усвајања Вуковог језика и ѧравоЧиса</i> (АНА З. МАЦАНОВИЋ)	108–112
Срето З. ТанасиЋ, <i>Прилози синЧјакси срЧског језика</i> (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	113–119
Никола Рамић, <i>ДијалекаЧиска ријеч</i> (ТАЊА Ј. ТАНАСКОВИЋ)	120–128
Зборник <i>МаЧице срЧске за филологију и лингвистЧику LXIII</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	129–132

Одлука Одбора за стандардизацију српског језика

Закон о родној равноправности је закон против српског језика 133–136

In memoriam

Милорад Радовановић (СРЕТО З. ТАНАСИЋ) 137–141

Радмила Жугић (ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ) 143–146

Уређивачка политика 147–156

Упутство за припрему рукописа за штампу 157–164

Прикази

Зборник радова *Нови прилози српском правопису**

Садржај зборника радова *Нови прилози српском правопису* чини деветнаест радова, углавном реферата поднетих на научном округлом столу „Актуелна питања српског правописа“, одржаном у Андрићграду 13. октобра 2018. године. Рукопис обима 254 стране прелома компјутерски сређеног, и за штампу преломљеног текста, почиње предговором – „Заједнички на правописним задацима“, добијеним из руку приређивача зборника (стр. 7–8), након чега следе прилози: Мато Пижурица, „Фино подешавање правописне норме и усавршавање приручника – сужавање простора за суревњивост и личне сујете“ (стр. 9–17); Срето З. Танасић, „Одбор за стандардизацију српског језика и правопис“ (стр. 19–27); Радоје Д. Симић, „О српском правопису – мале напомене о великој теми“ (стр. 29–39); Милорад П. Дешић, „Прозодија и семантика у српском правопису“ (стр. 41–50); Вељко Ж. Брборић, „Однос основног правописа српског језика и различитих правописних деривата“ (стр. 51–65); Миланка Ј. Бабић, „О примјени семантичких и граматичких критеријума нормирања у *Правопису српскога језика* Матице српске“ (стр. 67–79); Милош М. Ковачевић, „’Нажалост’ а ’на срећу’“ (стр. 81–92); Сања Ж. Ђуровић, „Тројако писање твореница са префиксоидима у српском језику“ (стр. 93–104); Илијана Р. Чутура, „О правописним решењима везаним за прилоге и предлошко-прилошке спојеве“ (стр. 105–116); Александра Р. Лончар Раичевић, „О усклађености правописних приручника у писању и изговору сложених именица у српском језику“ (стр. 117–127); Душанка С. Вујовић, „Ортографски статус двочланих назива са позиционо индеклинабилном именицом у функцији детерминатора“ (стр. 129–139); Рајна М. Драгићевић, „Правописна решења нових речи у српским штампаним медијима“ (141–153); Јелица Стојановић, „Правописне недоумице и проблеми у вези са писањем великог и малог слова

* Нови Сад: Матица српска – Андрићград: Андрићев институт, 2019, 250 стр.

код географских имена“ (стр. 155–161); Ана М. Јањушевић Оливери, „Акценатска норма и рефлекс *ије/је* у ијекавском изговору савременог српског језика“ (стр. 163–173); Александар М. Милановић, „Наводници; традиција и системност у српском правопису“ (стр. 175–184); Валентина М. Илић, „Статус дублета у актуелном *Речнику уз Правойис српскога језика* Матице српске“ (стр. 185–217); Изабела Бељић, Бојана Ковачевић Петровић, Жељка Донић, „Правописна норма и традиција у транскрипцији шпанских графема *ch* и *z* на српски језик“ (стр. 219–237); Градимир Д. Аничић, „Муке с правописом у дневним новинама“ (стр. 239–245); Милан Тасић, „Правопис српског језика као предмет језичког планирања“ (стр. 247–254).

Садржај рукописа доноси пуно покриће речима приређивача у предговору зборнику, односно очекивањима трију институција: Матице српске, Одбора за стандардизацију српског језика и Одјељења за српски језик Института „Иво Андрић“ у Андрићграду, домаћина првог округлог стола и првог научног зборника „код Срба посвећеног правописној проблематици након распада СФРЈ“. У овом случају се може говорити и о својеврсној свеобухватности, и то како на тематској тако и на институционалној, односно географској равни, јер штиво пред нама доноси пуно покриће речима из увода: „Кад се погледа тематска структура реферата, може се закључити да су заступљене готово све правописне области.“ „Референти су србисти из Матице српске, Одбора за стандардизацију српског језика и готово свих катедри српскога језика из Србије, Републике Српске и Црне Горе.“ Садржај књиге о којој износим своје мишљење говори да је у основи постигнут циљ научног скупа организованог договором трију институција, а „Циљ округлог стола и свих његових учесника био је да се помогне у побољшању правописне норме, и то тамо где она изазива највише недоумица или показује највише слабости. Због тога радове што их доноси овај зборник треба посматрати пре свега као испомоћ Одбору за стандардизацију српског језика и Матици српској како би се, без наглих поступака, полако и одговорно, дошло до правописне норме, као врло важне области српске нормативистике, која ће бити критеријално утемељена а самим тим и стабилнија.“

Пажљиво ишчитавање предоченог рукописа показује да се већина референата држала наведеног начела, односно циља окупљања учесника округлог стола. У тексту младог и перспективног учесника скупа у Андрићграду дословце стоји: „Циљ свих преиспитивања није критика Правопису већ да се исти унапреди и буде још бољи, као и да буде прилагођен свим говорницима“ (стр. 102). На скупу су таксативно на-

ведена практично сва питања која траже дораду, односно отклањање несумњивих лапсуса, пропуста, посебно неусаглашености теоријских одредаба, препорука и садржаја *Речника* на крају *ПравоѢиса*.

Није случајно на округлом столу понајвише пажње посвећено области растављеног и састављеног писања речи. У једном од реферата изричито се каже да је „правописно питање састављеног и растављеног писања речи ... једно од најосетљивијих и веома сложених питања српског правописа“ (стр. 138). Колико је ова проблематика комплексна, сведоче речи главног редактора последњих издања *ПрвоѢиса срѣскога језика* Матице српске: „Област *сѣојеног и одвојеног Ѣисања речи* могла би се (и морала) прерадити, поново систематизовати, изложити прегледније и сажетије..., неких двојстава се одређи, неке спорне случајеве дерегулисати, део мање актуелне грађе пребацити у Речник уз Правопис“ (стр. 14–15). На нужност прераде наведене материје указује и садржај више реферата. Читаоца зборника чека, примера ради, и подсећање на прилике у писању двочланих назива (са позиционо индеклинабилном именицом), где се „јављају све могуће комбинације састављеног и растављеног писања, и састављено и растављено писање, па чак и писање са цртицом“, а онда се додатно умешао и утицај енглеског језика. Када је о цртици реч, чини се да не би требало олако прећи преко њеног укидања код писања двоструких женских презимена, чиме је „укинута једна дуга правописна традиција, а унета забуна у библиографским белешкама, чак су мењана и лична документа“ (стр. 249–250).

У зборнику као да провејава свест већине рефераната да „правопис није само стручно ... већ и културолошко питање општег значаја“ (стр. 15), с тим да „о питањима правописа не могу одлучивати само стручњаци за правопис“ (стр. 151), него је за његову дораду „потребан ангажман и рад језичких специјалиста различитог профила, како оних који се баве теоријским проблемима тако и оних који имају искуства и праксе у лекторском раду и наставном процесу“ (стр. 156).

Озбиљна пажња је посвећена и статусу дублета у актуелном *Речнику уз ПравоѢис срѣскога језика* и у циљу „унификације и осавремењавања лексичке норме“, сачињена листа свих дублета из корпуса првих десет слова (А–И), а предвиђа се и штампање њеног наставка. Основана је нада да резултат таквог прегнућа може бити драгоцен „за даља нормативистичка и ортографска истраживања ... и ново издање српског правописа“ (стр. 197).

Искуство са компликованим објашњењима и многобројним изузецима стоји иза избрушеног суда у служби аксиома, добијеног из

пера свакодневног корисника овога инструмента стандардног језика: „Будући правопис треба да буде што краћи у начелима и са дужим речником“ (стр. 239). Он „пре свега треба да је кратак и једноставан у својим објашњењима, а дуг у речнику с примерима“ (стр. 242). Овде је место подсећању да је дотакнуто и питање последица бројних измена, допуна и преиначења правописних решења, која су условила да се свако доштампавање доживљава као нови правопис. Иако актуелни правопис има недостатака, сматра се да је умесно са поправкама и преправкама стати, а да „Ново издање мора бити урађено са свешћу да правописна правила треба учити једном, а не више пута у животу“ (стр. 249).

Међу реферате поднете на скупу у Андрићграду уврштен је и прилог троје хиспаниста, рад настао „из потребе да се преиспитају односи између правописне норме у транскрипцији имена из шпанског језика и њене практичне примене у јавном дискурсу и преводном корпусу“ (стр. 219). Предлог да се шпанске графеме *ch* и *z* транскрибују српским графемама *ћ* и *с* образложен је, између осталог, и богатом традицијом у корпусу превода стручних преводаца са шпанског језика. Из богате елаборације озбиљног питања два места су вредна посебног помена. Специјалисти за шпански језик, наиме, сматрају да, „управо због језичке традиције, уврежене речи, појмове и топониме транскрибоване графемама *ч* и *з*, не треба мењати, већ да се (н)ова норма може применити на будуће транскрипције, као и на бројне речи које је језички обичај давно обликовао, али их правопис до сада није признавао као исправне (Хименес, Мањадо, Сурбаран)“ (стр. 234). Сасвим је сврсисходан предлог троје хиспаниста „да је из заједничке одговорности према матерњем, српском језику, на пољу правописа неопходна темељнија и интензивнија сарадња страних филолога и србиста, стручних да норму унапреде и модификују, усклађујући је са праксом, потребама и променама које време доноси“ (стр. 234).

Са дужним респектом ће се сви позвани актери у озбиљном послу око израде и дораде правописа односити и према јасно формулисаном ставу да „нормативна решења мора, пре њиховог обелодањивања, верификовати за питање стандардизације меродавно и ауторитативно тело“, а сасвим изричито се говори „да би свака будућа измена и допуна важећег правописа морала бити иницирана и спроведена под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика“ (стр. 183), што се, стицајем околности, није чинило након издања *Правойиса* из 2004. године. Подразумева се, дакле, да се при изради *Правойиса* и убудуће остварује сарадња са Одбором и његовом Правописном комисијом.

Следеће кораке у том правцу треба свакако чинити у тесној сарадњи и са учесницима, показало се, више него корисног округлог стола „Актуелна питања српског правописа“, одржаног у Андрићграду 13. октобра 2018. године.

*Слободан Н. Реметић**

Институт за српски језик САНУ, Београд**

АНУРС, Бања Лука

* profesorremetic@gmail.com

** Овај приказ финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору бр. 451-03-68/2020-14/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.